

ingediend op **1775** (2022-2023) – Nr. 2
13 december 2024 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Annick Lambrecht en Sofie Joosen

over het voorstel van resolutie

van Staf Aerts, Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout,
Meyrem Almaci, Imade Annouri en Elisabeth Meuleman

over de Israëlische annexatie van bezet Palestijns gebied

en over het voorstel van resolutie

van Annick Lambrecht, Kurt De Loor, Katia Segers,
Thijs Verbeurgt, Hannes Anaf en Maxim Veys

over de urgentie
van een onmiddellijk staakt-het-vuren,
de toekomst van de Palestijnse gebieden
en de veroordeling
van de disproportionele reactie van Israël
op de terroristische aanval
van terreurorganisatie Hamas

Documenten in het dossier:

1775 (2022-2023) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

1877 (2023-2024) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door Katrien de Pauw	4
2.	Toelichting door Chris De Cock	7
3.	Toelichting door Sofie De Jaeger	9
4.	Toelichting door Claudio Francavilla	11
5.	Vragen van de leden	13
5.1.	Tussenkomst van Karl Vanlouwe	13
5.2.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	14
5.3.	Tussenkomst van Orry Van de Wauwer	16
5.4.	Tussenkomst van Staf Aerts	17
5.5.	Tussenkomst van Emmily Talpe	18
5.6.	Tussenkomst van Annick Lambrecht	19
5.7.	Tussenkomst van Onno Vandewalle	19
6.	Antwoorden van de sprekers	20
6.1.	Antwoord van Katrien de Pauw	20
6.2.	Antwoord van Chris De Cock	21
6.3.	Antwoord van Sofie De Jaeger	23
6.4.	Antwoord van Claudio Francavilla	25
7.	Replieken	27
	Gebruikte afkortingen	30
	Bijlagen: zie de dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op 5 december 2023 organiseerde de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een hoorzitting met experts over het Israëlisch-Palestijns conflict. Die hoorzitting werd gevraagd naar aanleiding van de toelichting van twee voorstellen van resolutie over dat onderwerp.

Op 12 juli 2023 heeft Staf Aerts het voorstel van resolutie over de Israëlische annexatie van bezet Palestijns gebied toegelicht (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1775/3).

Op 14 november 2023 heeft Annick Lambrecht het voorstel van resolutie toegelicht over de urgentie van een onmiddellijk staakt-het-vuren, de toekomst van de Palestijnse gebieden en de veroordeling van de disproportionele reactie van Israël op de terroristische aanval van terreurorganisatie Hamas (*Parl.St.* VI.Parl, 2023-24, nr. 1877/).

Overeenkomstig artikel 35, 2, van het Reglement van het Vlaams Parlement besliste de commissie op 12 juli en op 14 november telkens tot de organisatie van een hoorzitting met experts. De hoorzitting vond plaats op 5 december 2023.

De volgende experts werden op de hoorzitting uitgenodigd:

- Katrien de Pauw, diplomatieke vertegenwoordiger van Vlaanderen ad interim bij de VN. Zij licht toe wat er zich op VN-niveau afspeelt;
- Chris De Cock, professor Humanitair Recht, VUB en UGent. Hij geeft een toelichting bij het internationaal humanitair recht;
- Sofie De Jaeger, manager Internationale Samenwerking, Rode Kruis-Vlaanderen. Zij licht de rol van het Rode Kruis op het terrein toe: het mandaat, de fundamentele principes en de uitdagingen die het Rode Kruis ervaart in Israël/de bezette Palestijnse gebieden;
- Claudio Francavilla, Senior EU Advocate, Human Rights Watch. Hij heeft het over de ervaring van Human Rights Watch, aanbevelingen voor de crisis en een reactie op de EU-respons.

Amnesty International Vlaanderen kon niet deelnemen aan de hoorzitting en bezorgde de parlementsleden een schriftelijke reactie op de twee voorstellen van resolutie. De reactie heeft de status van een interne briefing en mag niet gepubliceerd worden.

Na afloop van de vergadering bezorgde Claudio Francavilla van Human Rights Watch aanvullende informatie.

De presentatie van Sofie De Jaeger (bijlage 1) en de aanvullende informatie van Claudio Francavilla (bijlage 2) zijn beschikbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

1. Toelichting door Katrien de Pauw

Katrien de Pauw, diplomatieke vertegenwoordiger van Vlaanderen ad interim bij de Verenigde Naties, begint haar uiteenzetting met een overzicht van de politieke VN-activiteiten. Tijdens een speciale spoedzitting van de Algemene Vergadering op 26 en 27 oktober 2023 werd een niet-bindende VN-resolutie aangenomen die oproept tot een humanitair staakt-het-vuren tussen Israël en Hamas. De stemming daarover, met 120 stemmen voor, 14 tegen en heel wat onthoudingen, weerspiegelde de verschillende standpunten van de lidstaten. Katrien de Pauw stipt aan dat dat ook in Genève heel duidelijk aan de oppervlakte komt.

Ook tijdens de VN-Veiligheidsraad in november is, na enkele mislukte pogingen, uiteindelijk een resolutie aangenomen over de Gazacrisis, met speciale aandacht

voor kinderen. Katrien de Pauw merkt op dat die resolutie een initiatief was van het tijdelijke lid Malta, wat benadrukt dat ook kleine, constructieve staten een stem kunnen hebben in de Veiligheidsraad.

De spreker merkt op dat VN-instellingen elk vanuit hun specifieke mandaat en doelstellingen reageren, maar dat de hoofdrolspelers consistent dezelfde boodschap brengen. Ze veroordelen het grote aantal burgerslachtoffers en verwijzen daarbij zowel naar de bombardementen op Gaza door Israël als naar het gebruik van mensen als humanitair schild door Hamas en de raketaanvallen op Israël door Hamas.

Katrien de Pauw wijst in dat verband op de prominente rol van VN-secretaris-generaal António Guterres, die geen blad voor de mond neemt. Zijn uitspraken veroorzaakten een sterke reactie bij Israël.

Ook Volker Türk, hoog commissaris voor de Mensenrechten, speelt een prominente rol. Hij staat aan het hoofd van het Office of the High Commissioner for Human Rights, dat ook acht functionarissen heeft die zich in Gaza bevinden. Naast het coördineren van alle organisaties die rond mensenrechten werken, documenteert en rapporteert het OHCHR schendingen van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht. Volker Türk blijft benadrukken wat het internationaal humanitair recht voorschrijft en geeft aan dat schendingen daarvan onderworpen moeten worden aan een internationaal onderzoek. Het OHCHR vraagt toegang tot Israël en de Palestijnse gebieden om zijn onafhankelijke monitoring te kunnen uitvoeren.

De spreker geeft vervolgens mee dat er op 11 en 12 december 2023 in Genève een 'high level event' gepland staat om de 75e verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in het licht te zetten, waarvan de agenda naar alle waarschijnlijkheid ook beïnvloed zal worden door het lopende conflict.

Nog in verband met de mensenrechten wijst Katrien de Pauw op de onafhankelijke commissie die in 2021 is opgericht binnen de Mensenrechtenraad die specifiek werkt in Palestina, Israël en Oost-Jeruzalem. Ze heeft een breed mandaat en legt jaarlijks verantwoording af aan zowel de Mensenrechtenraad als de Algemene Vergadering. De commissie bestaat uit drie leden en publiceert sinds het begin van het conflict regelmatig verklaringen en persberichten over de situatie.

Katrien de Pauw onderstreept dat Genève fungeert als een centrale hub voor humanitaire hulp. Op VN-niveau gaat het vooral over OCHA, onder leiding van Martin Griffiths, dat belast is met noodhulpcoördinatie en nodenanalyses en ook een sterke informatieve rol vervult. Het levert alle informatie die nodig is voor de organisaties ter plaatse om efficiënt hulp te kunnen verlenen. Daarnaast beheert OCHA de middelen van het Central Emergency Response Fund, een VN-fonds dat proactief middelen verzamelt en toewijst aan agentschappen die op het terrein werken. Ook de Vlaamse overheid draagt jaarlijks 600.000 euro bij aan dat fonds.

Katrien de Pauw benadrukt het belang van UNRWA voor de humanitaire hulp in de Palestijnse gebieden en ook in de buurlanden waar vluchtelingenkampen gevestigd zijn. De organisatie werkt al langer in de bredere regio. Ze staat in voor onderwijs, gezondheidszorg en sociale voorzieningen in de Palestijnse vluchtelingenkampen.

Momenteel is de aandacht vooral op Gaza gevestigd. De noodopvangplaatsen op de UNRWA-locaties in Gaza zijn de belangrijke schuilplaatsen voor interne vluchtelingen. In totaal zijn er meer dan 150 van die locaties, die een schuilplaats bieden aan meer dan 1 miljoen mensen. Mensen kunnen hulp krijgen op die locaties, in de vorm van water, sanitaire voorzieningen, medische noodhulp en psychische

bijstand. Sinds de start van het conflict kwamen er al 130 personeelsleden van UNRWA om in Gaza.

Vlaanderen werkt al lang samen met UNRWA. Er is financiering via het budget voor humanitaire hulp. Daarover heeft minister-president Jan Jambon al gerapporteerd in het Vlaams Parlement.

Vlaanderen werkt ook samen met de Wereldgezondheidsorganisatie. Het hoofd van de organisatie rapporteert ook vaak aan de Algemene Vergadering van de VN. De WGO veroordeelt vooral de aanvallen op de gezondheidsinfrastructuur, op het medisch personeel en op de patiënten. Ze rapporteert over de sterftcijfers en monitort de gezondheidsrisico's voor de vluchtelingen. Recent werd er een sterke bezorgdheid geuit over de sanitaire toestand in Gaza. De drinkwaterinfrastructuur is getroffen, wat kan leiden tot de uitbraak van ziektes. De WGO uit ook haar bezorgdheid over de gezondheid van de gijzelaars. Tot nu toe heeft de WGO één personeelslid verloren in het conflict.

De Internationale Arbeidsorganisatie hield een bestuursraad over de voortgang van haar speciale programma voor ontwikkelingssamenwerking in de Palestijnse gebieden. De IAO focust zich vooral op de situatie van werknemers en werkgevers in Gaza, op de Westelijke Jordaanoever en in Israël. De bestuursraad heeft aangegeven dat de huidige gebeurtenissen de technische assistentie momenteel onmogelijk maken. Alle aandacht gaat naar het verlenen van opvang en steun aan de getroffen. Tijdens het debat werd er in consensus tussen de Arabische groep en de VS, na enige discussie, een besluit aangenomen dat oproept tot het respecteren van het internationaal humanitair recht, tot de volledige humanitaire toegang en tot het oprichten van humanitaire corridors.

Katrien de Pauw merkt op dat dezelfde debatten zich ook in andere VN-organisaties afspelen, met name in Rome en Parijs van waaruit de Vlaamse diplomatieke vertegenwoordigingen gelijkaardige berichten rapporteren. Bij de FAO, het World Food Programme en het International Fund for Agricultural Development (Rome) wordt de nadruk gelegd op de voedselbevoorrading en de gevolgen van het gebrek aan voedsel. Het ontzeggen van voedsel, humanitaire hulp en energie als oorlogstactiek werd veroordeeld. De eindrapporten worden geamendeerd, en dat leidt tot veel discussie, uitstel en verdaging van zittingen.

De Vlaamse overheid werkt ook samen met UNESCO in Parijs. Ook daar werd op de algemene conferentie een ontwerpresolutie goedgekeurd over de 'Impact en gevolgen van de huidige situatie in de Gazastrook/Palestina op alle aspecten van het mandaat van UNESCO'. De focus ligt daarbij op onderwijs, cultuur, cultureel erfgoed en wetenschap.

Katrien de Pauw concludeert dat de VN-organisaties hard werken, zowel op politiek niveau als op het terrein. Ze merkt wel op dat de politieke dynamiek tussen de lidstaten een uitdaging vormt voor die organisaties. Die dynamiek beïnvloedt de agenda van de technische vergaderingen en leidt tot emotionele en verhitte debatten.

Ze stelt vast dat er duidelijke verschillen bestaan tussen de positionering van bepaalde landen en regionale groepen. De Arabische en islamitische landen leggen de nadruk op het veroordelen van Israël. De westerse groep, met de Verenigde Staten, Canada, Australië en Europa, uit zijn bezorgdheid over het lijden van burgers, maar benadrukt ook het recht van Israël op zelfverdediging. Daarnaast spreken ze een sterke veroordeling uit van Hamas. De spreker benadrukt dat de westerse groep niet homogeen is en dat de standpunten ook wel enigszins anders geformuleerd worden naarmate het conflict vordert. Een grote groep van Aziatische, Latijns-Amerikaanse en Afrikaanse landen benadrukt voornamelijk het

humanitaire en burgerlijke leed. Zij roepen op tot het respecteren van het internationaal humanitair recht en dringen aan op een staakt-het-vuren.

Katrien de Pauw stelt vast dat westerse landen wordt verweten dubbele standaarden te hanteren. Er wordt vergeleken met de positie van westerse landen in het conflict tussen Rusland en Oekraïne. Het zijn vaak ook de westerse landen die mensenrechten op de agenda van de VN zetten. Voor Europa en de Europese lidstaten is dat een moeilijke evenwichtsoefening. Europa profileert zich vaak als verdediger van de mensenrechten en als waardengedreven blok. Europa probeert eensgezind naar buiten te treden, maar dat is moeilijk, omdat niet alle lidstaten op dezelfde lijn zitten. Het Europese standpunt is gebaseerd op de conclusies van de Europese Raad van 26 oktober 2023. De inhoud is niet veranderd, maar de manier waarop de punten worden gebracht en de klemtonen worden gelegd, zijn dat wel. De focus ligt in de eerste plaats op het internationaal humanitair recht. De Europese Unie benadrukt dat ze de grootste humanitaire hulpdonor is voor de Palestijnen. In de periode 2021-2024 werd meer dan 1,1 miljard euro voor ontwikkelings-samenwerking uitgetrokken. Dit jaar is de humanitaire hulp verviervoudigd.

Katrien de Pauw geeft aan dat vrijwel elk deel van de VN, in Genève, Rome en Parijs, betrokken is bij het conflict. De situatie op het terrein wijzigt dagelijks, en dat leidt ook tot veranderingen in de ingenomen posities. Als diplomatieke vertegenwoordiger probeert ze om de Belgische en Vlaamse positie af te wegen tegen de positie van andere landen, die ook aan verandering onderhevig is.

Ze benadrukt dat het complex is. Daarom wordt er regelmatig aan Brussel gerapporteerd aan de andere diplomatieke posten. Zelf krijgt ze de posities die worden ingenomen door de Vlaamse Regering toegestuurd. Die worden verspreid onder de diplomatieke vertegenwoordigers en aan de internationale aanspreekpunten binnen de departementen van de Vlaamse overheid. Op die manier proberen de diplomatieke vertegenwoordigers zo goed mogelijk geïnformeerd te zijn.

2. Toelichting door Chris De Cock

Chris De Cock, professor Humanitair Recht, VUB en UGent, geeft een disclaimer mee: de complexiteit van zowel het recht als het conflict zijn onmogelijk samen te vatten in vijftien minuten.

Hij onderscheidt in het conflict twee juridische kwesties. Er is het jus ad bellum, het recht van Israël om al dan niet geweld te gebruiken in zijn inherente recht tot zelfverdediging. Daarnaast zijn er de vijandelijkheden door Israël, dus de manier waarop Israël deze operatie uitvoert. De regels daarvan worden genormeerd door het internationaal humanitair recht: de conventies van Genève en andere protocollen en verdragen over dit type conflicten.

De spreker begint met de conflictclassificatie. Die is belangrijk, omdat het toepasselijke recht daarvan zal afhangen. Hij onderscheidt de toestand op de Westelijke Jordaanoever van die in Gaza.

De toestand op de Westelijke Jordaanoever veroorzaakt volgens Chris De Cock weinig juridische deining: iedereen is het er allicht over eens dat het gaat om een militaire bezetting, waarop het bezettingsrecht van toepassing is. Over de situatie in Gaza bestaat meer discussie. Van het Gazagebied kan volgens Chris De Cock niet gesteld worden dat het bezet gebied is. Het conflict moet daarom genormeerd worden als een niet-internationaal gewapend conflict. Daarop is het gemeenschappelijk artikel 3 van de conventies van Genève van toepassing, en alle andere relevante rechtsbepalingen over dat type van conflicten.

Daarna gaat Chris De Cock in op de modus operandi van Hamas. De aanval van 7 oktober 2023 is op basis van het internationaal humanitair recht een oorlogsmisdad, en wellicht zelfs een misdad tegen de mensheid. Het nemen van gijzelaars, het gebruik van menselijke schilden zijn oorlogsmisdaden volgens het internationaal humanitair recht en de 'niet-precieze' raketaanvallen zijn niet-onderscheidende aanvallen die verboden zijn door het internationaal humanitair recht. De modus operandi van Hamas is dus een oorlogsmisdad.

Enig voorbehoud is altijd vereist, want vanwege de informatieoorlog weet men niet altijd zeker welke feiten echt gebeurd zijn, al is er feitelijk weinig discussie over voorgaande elementen.

Vervolgens licht hij de vijandelijkheden van de IDF toe. Wat hun methodologie bij het voeren van aanvallen betreft, moet men een aantal stappen van elkaar onderscheiden om de legaliteit van de aanvallen te kunnen kwalificeren.

Elke aanval moet ten eerste gericht zijn tegen een legitiem militair objectief, wat op de strijders van Hamas van toepassing is. Zij zijn namelijk een georganiseerde gewapende groepering en kunnen dus gedurende het hele conflict het voorwerp uitmaken van directe aanvallen. Voor de definitie van militaire objectieven verwijst hij voor goederen naar de definitie in het eerste aanvullende protocol van de conventies van Genève. Dat Israël daarbij geen partij is bij de aanvullende protocollen van Genève, speelt geen rol, omdat die definitie van gewonterechtelijke aard is.

Als blijkt dat een doelwit inderdaad een legitiem militair objectief is, gaat men over tot de tweede stap van het targetingproces, waarbij men moet nagaan in welke mate dat goed eventueel een speciale bescherming geniet onder het humanitair recht. Naast de algemene bescherming van burgergoederen genieten onder het humanitair recht ook bijvoorbeeld culturele goederen, ziekenhuizen of installaties die gevaarlijke krachten bevatten, een speciale bescherming.

Volledigheidshalve wijst de spreker erop dat er onder het humanitair recht geen enkel goed een absolute bescherming geniet. Dat recht heeft bijzondere regels gecodificeerd op grond waarvan de immuniteit van zo'n goed opgeheven kan worden als voldaan is aan de relevante voorwaarden. Uiteraard moet nog altijd voldaan worden aan de voorzorgsmaatregelen en de regel van de proportionaliteit. Chris De Cock geeft het voorbeeld van een ziekenhuis dat zijn speciale bescherming zou kunnen verliezen als het gebruikt wordt buiten zijn humanitaire functie om handelingen te stellen die schadelijk zijn voor de vijand. Men moet in het geval van een aanval dan wel alle voorzorgen in de aanval nemen: alle oorlogspartijen moeten alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen nemen om collaterale schade aan de burgerbevolking en aan burgerlijke goederen te vermijden of tot een minimum te beperken. Een van de voorzorgsmaatregelen is bijvoorbeeld het geven van een effectieve waarschuwing zodat de burgers de gevarezone kunnen verlaten.

Is het onmogelijk om collaterale schade te vermijden, dan is er nog de regel van de proportionaliteit. Die heeft in het humanitair recht een heel andere invulling dan in het jus ad bellum. In het internationaal humanitair recht moeten de IDF en Hamas bij elke aanval nagaan in welke mate het te verwachten rechtstreekse en tastbare militaire voordeel opweegt tegen de te verwachten incidentele schade aan de burgers. Die analyse moet gebeuren voor iedere aanval afzonderlijk. In welke mate de aanvallen die Israël uitvoert aan die bepaling voldoen, daarover bestaat momenteel veel commotie.

Bij het toepassen van de proportionaliteit in het targetingproces in het humanitair recht, moet aangestipt worden dat het een ex-anteanalyse uitmaakt. Het is best mogelijk dat er ex ante een analyse wordt gemaakt die zou uitwijzen dat er geen

buitensporige collaterale schade zou zijn. Als achteraf zou blijken dat die er wel was, is dat nog niet per se een oorlogsmisdaad.

Chris De Cock licht verder het verbod op niet-onderscheidende aanvallen toe, dat ook van toepassing is op Israël. Artikel 51 van het eerste aanvullende protocol stelt dat wanneer een aanval niet gericht kan worden op een specifiek militair objectief of wanneer dat wel kan, maar de effecten niet beperkt kunnen worden tot dat militaire objectief, en dus van dien aard is dat ze burgers en vijandelijke strijders zonder onderscheid zal raken, wordt gesproken van een niet-onderscheidende aanval, die verboden is onder het humanitair recht.

Hij overloopt nog eens de verschillende stappen in het targetingproces: nagaan in welke mate het te bestoken doelwit een legitiem militair objectief is in overeenstemming met het humanitair recht, nagaan in welke mate er al dan niet een speciale bescherming is dat het goed zou kunnen genieten en nagaan in welke mate die speciale bescherming opgeheven kan worden. Vervolgens dienen alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen genomen te worden om collaterale schade te vermijden. Als de collaterale schade onvermijdelijk is, dient de commandant, op basis van alle beschikbare inlichtingen die op dat ogenblik redelijkerwijs beschikbaar waren, na te gaan of ex ante de collaterale schade al dan niet buitensporig is ten opzichte van dat militaire voordeel. Daarin spelen ook de keuze van de middelen en de methode van oorlogvoering een belangrijke rol.

3. Toelichting door Sofie De Jaeger

Sofie De Jaeger, manager Internationale Samenwerking, Rode Kruis-Vlaanderen, schenkt eerst aandacht aan het mandaat en de rol van het Rode Kruis in het algemeen. De organisatie heeft een lang trackrecord sinds stichter Henri Dunant in 1859 bij de Slag bij Solferino de nood zag om gewonden in een conflict te helpen door een neutrale organisatie. Hij startte het Rode Kruis op, dat geleidelijk aan werd uitgebreid. Er was het Internationale Rode Kruiscomité en per land kwamen er nationale verenigingen. Dat leidde tot de rol van het Rode Kruis die in 1949 in de conventies van Genève, een van de weinige verdragen die universeel ondertekend zijn, beter beschreven werd. Vandaag is het Rode Kruis in een zeer uitgestrekt gebied actief, in 191 landen is er een nationale vereniging.

Alle componenten van het Rode Kruis werken volgens dezelfde zeven fundamentele principes. Het Rode Kruis is er om menselijk leed te voorkomen en te verlichten, en doet dat op een onpartijdige en onafhankelijke manier, waarbij iedereen, zonder onderscheid, wordt geholpen en bestaande noden als basis gebruikt worden waarvoor eigen nodenanalyses worden uitgevoerd. De spreker benadrukt dat het Rode Kruis geen ngo is en ook geen overheid. De organisatie helpt overheden bij hun hulpverlening, maar bepaalt zelf haar beleid en keuzes volgens de fundamentele principes. Het Rode Kruis is ook neutraal, gaat logisch en niet ideologisch te werk en mengt zich niet in debatten die politiek, raciaal, religieus of ideologisch gekleurd zijn.

Sofie De Jaeger benadrukt dat het Rode Kruis zowel lokaal als globaal is, wat terug te zien is in de 191 nationale verenigingen wereldwijd die altijd aanwezig zijn, los van vrede of conflict. Bij gewapende conflicten treedt het Internationale Rode Kruiscomité vaker op vanuit zijn unieke mandaat als neutrale rol en spreekt in een confidentieel-bilaterale dialoog met de partijen in een conflict. De IFRC, de Internationale Federatie van het Rode Kruis, gaat dan weer synergieën faciliteren in het geval van natuurrampen en synergieën in vredestijd.

De spreker belicht de humanitaire context en de respons van het Rode Kruis in Gaza. Sinds 7 oktober hebben meer dan 15.000 mensen al het leven gelaten, wat ongeveer 250 mensen per dag zijn, onder wie vrouwen en kinderen. Meer dan

veertigduizend mensen zijn gewond geraakt en 1,8 miljoen mensen zijn op de vlucht geslagen, wat 80 procent van de bevolking is. Meer dan 60 procent van de huisvesting in Gaza is beschadigd of verwoest, en ook de gezondheidszorg staat meer en meer onder druk. Zo zijn al 26 ziekenhuizen en 55 gezondheidscentra buiten dienst, en 56 ambulances zijn volgens de laatste cijfers beschadigd.

Sinds het begin van de escalatie zijn er ook in Israël sterfgevallen, 1200 volgens de meest recente cijfers. Er zijn ook 5400 gewonden en 137 gijzelaars, aangezien er 97 gijzelaars en meerdere gedetineerden zijn vrijgelaten.

De focus van de wereld ligt vooral op Gaza en Israël, maar Sofie De Jaeger vraagt ook aandacht voor de Westelijke Jordanoever, waar de situatie op humanitair vlak intenser wordt en de noden geleidelijk aan toenemen. Ondertussen is er sprake van 241 sterfgevallen, waaronder kinderen, en iets meer dan drieduizend gewonden.

Magen David Adom, de Israëlische nationale vereniging die het Rode Kristal als beschermingsymbool gebruikt, is bij de start van de escalatie aan de slag gegaan met ambulancediensten en is de bloedinzamelingen blijven organiseren om zo goed mogelijk aan de behoeften te voldoen. In Gaza zelf is de Palestijnse Rode Halve Maan met vierduizend medewerkers en meer dan 13.000 vrijwilligers aan de slag in de volledige regio. Zij opereren zelf in twee ziekenhuizen: het Al-Qudsziekenhuis in het noorden en het Al-Amalziekenhuis dat zuidelijker is gelegen.

Zowel de eerstehulpteams als de ziekenhuizen zelf werken onder zeer moeilijke condities. Zo valt de telecomunicatie regelmatig uit, is er sprake van een benzinetekort en ontbreken andere essentiële middelen voor de bevolking. Ook zijn medische toestellen onbruikbaar en kunnen niet alle ambulances rijden. Recent is een lid van de Palestijnse Rode Halve Maan omgekomen. Hij maakte deel uit van de First Responder Teams die ter plaatse zijn gebleven.

De Egyptische Rode Halve Maan speelt een belangrijke logistieke rol in het binnenbrengen van humanitaire goederen in Gaza via grensovergang in Rafah. Volgens de laatste cijfers zijn er 1800 trucks de grens overgestoken, maar de spreker benadrukt dat het logistiek gezien complex en tijdrovend is, wetend dat de grensovergang normaal gezien een overgang is die te voet wordt overgestoken.

Sofie De Jaeger benadrukt dat ook de rol van het ICRC niet mag worden onderschat. Dat heeft bij conflicten het specifieke mandaat om als neutrale entiteit met alle betrokken partijen van het conflict te spreken. Daarnaast heeft het de rol om de akkoorden tussen de betrokken partijen zo veel mogelijk te faciliteren, zoals de vrijlating van de gijzelaars. Het biedt aan alle partijen bij het conflict aan ook gedetineerden te bezoeken en roept zo veel mogelijk op tot respect voor het internationaal humanitair recht.

Verder geeft Sofie De Jaeger mee dat ook de federatie, samen met de nationale verenigingen in de buurlanden, de situatie actief volgt en ondersteuning biedt waar nodig.

Sofie De Jaeger onderstreept dat de rol van het Rode Kruis zeer breed en divers is. Ze haalt er enkele elementen uit, ten eerste het respect voor het humanitair recht en de verplichtingen die daaronder vallen. Als neutrale tussenpersoon roept het Rode Kruis op om de gegijzelden vrij te laten, om toegang te krijgen tot de gegijzelden en het contact met familieleden te herstellen. Het Rode Kruis focust enorm op medische hulpverlening, op een neutrale en onafhankelijke manier. Het zorgt ook voor direct contact met personen die beschermingsnoden hebben. Verder is het Rode Kruis betrokken bij de waardige behandeling en identificatie van menselijke resten. Het levert ook hulpgoederen en probeert zo veel mogelijk de basis-

materialen te leveren en te faciliteren, zoals proper water. Tot slot verwijst Sofie De Jaeger naar de informatiecampagnes over niet-ontploffte oorlogsresten.

Wat de humanitaire uitdagingen betreft, is het Rode Kruis bijzonder bezorgd over de situatie in het gebied. De intensiteit van het conflict is immers enorm en de humanitaire prijs bijzonder hoog. Sofie De Jaeger benadrukt in dat verband drie zaken. Eerst en vooral roept het Rode Kruis alle betrokken partijen op tot respect voor het internationaal humanitair recht, en meer specifiek bij de impact op burgers en op medisch personeel en faciliteiten. Ten tweede wordt toegang gevraagd voor meer humanitaire hulp aan de getroffen en via een veilige, ongehinderde en continue toegang van hulpgoederen tot mensen in nood. En ten slotte wordt opgeroepen tot de onmiddellijke vrijlating van de gegijzelde mensen die nog altijd vastzitten. Sofie De Jaeger besluit dat in de tussentijd het Rode Kruis met alle componenten ter plaatse zijn activiteiten zo goed mogelijk voortzet.

4. Toelichting door Claudio Francavilla

Claudio Francavilla, Senior EU Advocate bij Human Rights Watch, schetst inleidend het doel van zijn ngo: schendingen van mensenrechten en het internationaal humanitair recht in kaart brengen, ruchtbaarheid geven aan die bevindingen en regeringen en instellingen zoals de VN aanzetten tot actie ter zake. Omdat Human Rights Watch geen politieke entiteit is, zal hij bijvoorbeeld over de tweestatenoplossing geen standpunt geven, maar wellicht kunnen elementen van zijn betoog relevant zijn voor een politieke standpuntbepaling over deze crisis.

De spreker benadrukt dat het internationaal humanitair recht op iedereen van toepassing is, zonder uitzonderingen: op de Israëlische regering, op Hamas en de andere gewapende groeperingen, op regeringen in de regio en elders. Gruweldaden begaan door de ene partij rechtvaardigen nooit het begaan van gruweldaden door de andere. Op 7 oktober 2023 en later hebben Hamas en andere gewapende groeperingen afschuwelijke wandaden begaan in Israël, waarvoor er geen enkele rechtvaardiging is. Lukrake aanvallen op burgers, lukrake raketaanvallen, op video vastgelegde gijzelnemingen: het zijn allemaal oorlogsmisdaden. De gijzelaars moeten onmiddellijk en onvoorwaardelijk worden vrijgelaten. Men zal zich voor die misdaden moeten verantwoorden. Hoe afgrijselijk die misdaden echter ook zijn, ze kunnen geen rechtvaardiging zijn voor kennelijke oorlogsmisdaden en andere ernstige misbruiken begaan door de Israëlische autoriteiten sinds 7 oktober 2023.

Zoals in een van de voorstellen van resolutie staat: de 2,3 miljoen inwoners van Gaza collectief bestraffen door hen water, brandstof, voedsel en elektriciteit te ontfagen, terwijl 80 procent van hen vóór 7 oktober 2023 al afhankelijk was van humanitaire hulp om te overleven, is een oorlogsmisdaad. Gaza is een van de dichtstbevolkte gebieden ter wereld. Daar explosieven gebruiken, verhoogt het risico op illegale aanvallen. De teller staat al op meer dan 15.500 doden en meer dan 41.000 gewonden. Ook dat moet worden onderzocht en ook daarvoor zal men zich moeten verantwoorden.

De Israëlische blokkade en aanvallen hebben een humanitaire ramp gecreëerd, met enorm veel lijden bij de burgerbevolking tot gevolg. Dit is geen natuurlijke, maar een door mensen gecreëerde humanitaire ramp. Het Rode Kruis, de hoge commissaris voor de Mensenrechten van de VN, gereputeerde organisaties en mensenrechtenexperts: ze wijzen er allemaal op dat men nergens in Gaza veilig is. Bovendien is het gezondheidszorgsysteem ingestort door de systematische Israëlische aanvallen op ziekenhuizen en zware restricties op levensnoodzakelijke humanitaire hulp, wat leidt tot het verspreiden van ziektes en een potentieel veel hogere dodentol, die ook nog kan oplopen door het in rekening brengen van de mensen die nog onder het puin liggen. Op de Westelijke Jordaanoever zijn de aanvallen door kolonisten op Palestijnen dramatisch toegenomen sinds 7 oktober. Er

zijn sindsdien al meer Palestijnen gedood dan in om het even welk jaar sinds 2005, toen de VN systematisch is begonnen met het bijhouden van die overlijdens.

Dat alles gebeurt in een context van opruiende uitspraken door hoge Israëlische functionarissen, onder wie ministers. Veel uitspraken verraden het opzet om massale gruweldaden te plegen. De Israëlische regering schijnt de voltallige bevolking van Gaza verantwoordelijk te houden voor wat er is gebeurd.

Claudio Francavilla wil ook benadrukken dat dit conflict niet uit het niets opduikt. Gaza is al sinds 2007 een openluchtgevangenis. Al die tijd al bepalen de Israëlische autoriteiten wie binnenkomt en buitengaat, en of er water en elektriciteit zijn. Israël controleert het luchtruim en de territoriale wateren. Zestien jaar geleden was bijna de helft van de bevolking van Gaza niet eens geboren. De meesten van hen hebben de strook van 40 op 11 kilometer nog nooit verlaten. De spreker is het niet eens met wat Chris De Cock zei: veel groepen, waaronder veel VN-instellingen, beschouwen Gaza wel als een deel van de bezette gebieden.

Human Rights Watch, Amnesty International, Palestijnse én Israëlische mensenrechtenorganisaties, onafhankelijke deskundigen van de VN, de regeringen van Zuid-Afrika en Namibië en vele anderen vinden dat de Israëlische regering verantwoordelijk is voor de misdaad van apartheid tegen de Palestijnen. Daarover is er consensus in de mensenrechtengemeenschap, ook al voor 7 oktober 2023. Apartheid wordt door het Internationaal Strafhof als een misdaad tegen de menselijkheid beschouwd. Dat zal nooit rechtvaardigen wat er op 7 oktober is gebeurd, maar kan wel interessant zijn voor het begrijpen en aanpakken van de oorzaken van het geweld met het oog op een toekomstig vredesproces. De westerse bondgenoten van Israël hebben verzuimd iets te doen tegen die misdaad. Ze weigerden zelfs om die apartheid als dusdanig te erkennen. Het aantal illegale nederzettingen nam toe en een van de twee staten van de fameuze tweestatenoplossing bleef krimpen, een inbreuk op het internationaal recht. De EU stelde dat aan de kaak, maar ondernam geen enkele actie om Israël ervan te overtuigen ermee te stoppen. Men bleef het land politiek en militair steunen, de handel bloeide en de Israëlische regering leek te kunnen rekenen op de onvoorwaardelijke steun van haar westerse bondgenoten.

Na 7 oktober kwamen de westerse bondgenoten van Israël snel met steunbetuigingen voor de Israëlische regering. Maar velen in de EU vergaten initieel te vermelden dat de repliek van Israël in overeenstemming moest zijn met het internationaal humanitair recht. Nadien hebben ze dat wel gedaan. Maar het is tijd dat men stopt met alleen te zeggen dat Israël het internationaal humanitair recht moet respecteren. Men moet beginnen te zeggen dat ze ermee moeten stoppen dat recht te schenden.

Oorlogsmisdaden moeten benoemd worden, ongeacht wie de dader is, en er moet sprake zijn van verantwoording. Het Internationaal Strafhof moet aangespoord worden om zijn onderzoek, dat loopt sinds 2021, voort te zetten. Het heeft juridische bevoegdheid over wat er gebeurt in Gaza, en ook over de misdaden die op 7 oktober werden bedreven in Israël. De straffeloosheid moet stoppen.

Human Rights Watch heeft een oproep gedaan aan alle landen, van alle zijden, om alle wapenleveringen en militaire steun aan Israël en aan de Palestijnse gewapende groeperingen te stoppen, en ook de handel met de illegale nederzettingen in de bezette gebieden.

Veel van wat de spreker zegt, staat ook in sommige teksten van het parlement, maar hij zag het niet in alle teksten. Hij wil erop aandringen om dit in alle teksten mee op te nemen.

Human Rights Watch heeft waardering voor een aantal uitspraken en beslissingen van de federale overheid. Premier Alexander De Croo en de ministers Petra De Sutter, Hadja Lahbib en Caroline Gennez hebben allemaal gezegd dat ze vragen hebben bij de schendingen van het internationaal humanitair recht. Ze hebben hun steun uitgesproken voor het onderzoek van het Internationaal Strafhof, en ze hebben opgeroepen tot sancties en verantwoording.

Het is geen verrassing dat de 27 lidstaten van de EU sterk verdeeld zijn over de situatie in Israël en Palestina. Dat zal niet snel veranderen, maar het buitenlandbeleid van de EU vergt wel unanimiteit. Zolang de EU er niet in slaagt een consensus te bereiken, is het belangrijk en wordt het gewaardeerd dat individuele lidstaten zoals België verdergaan met oproepen in eigen naam.

Samengevat vraagt Claudio Francavilla: toegang voor humanitaire hulp, het benoemen van oorlogsmisdaden, oproep tot verantwoording, steun aan het Internationaal Strafhof, nader bekijken van handelsactiviteiten, en de oorzaken voor ogen houden die aan de basis liggen van wat er momenteel aan het gebeuren is.

5. Vragen van de leden

5.1. Tussenkost van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe begrijpt dat er niet veel gezegd werd over het politieke verhaal, maar wil zelf wel zijn standpunt meegeven. Dat is gebaseerd op een eerdere resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1842/3). Een meerderheid in het Vlaams Parlement is voorstander van een tweestatenoplossing. Als volksnationalist vindt Karl Vanlouwe dat het Palestijnse volk recht heeft op zelfbeschikking, en hetzelfde geldt voor het Israëliëse volk. Toen de resolutie door het parlement aangenomen werd, werden daar ook voorwaarden aan verbonden. Als voorstander van Palestijns zelfbeschikkingsrecht wil hij wel dat het een staat is waar principes zoals democratie, rechtsstaat en mensenrechten gerespecteerd worden. Dat geldt zowel voor Palestina als voor Israël.

Het Vlaams Parlement heeft al meermaals de politiek van nederzettingen veroordeeld. Er wordt een politiek gevoerd die de tweestatenoplossing bemoeilijkt, en in de Palestijnse gebieden wordt een politiek gevoerd waarbij al sinds 2006 geen verkiezingen meer gehouden zijn. De Palestijnse gebieden, die opgesplitst zijn in de Westelijke Jordaanoever en Gaza, worden niet bestuurd door een democratisch bestel. President Abbas is in 2006 verkozen, maar heeft sindsdien eigenlijk geen democratische legitimiteit, zo zegt Karl Vanlouwe.

In 2007 is er een interne burgeroorlog ontstaan tussen Fatah en Hamas. Zij hebben toen onderling beslist dat de Westelijke Jordaanoever bestuurd wordt door Fatah en de Palestijnse Autoriteit, terwijl Gaza bestuurd wordt door Hamas.

Er zijn in Israël heel wat verkiezingen geweest, en momenteel is er een regering van zeer religieuze, rechtse tot extreemrechtse partijen aan de macht.

Over de voorstellen van resolutie zal nog gedebatteerd worden in het parlement. Er is nog geen enkele resolutie aangenomen in het land, niet in het Vlaams Parlement en evenmin in het federale parlement. Eigenlijk is er dus nog geen standpunt.

Er zijn wel bepaalde ministers die standpunten hebben ingenomen. Het meest bekend zijn de stellingen die premier De Croo en de Spaanse premier Sánchez hebben ingenomen, op de grens van Gaza met Egypte, en die zwaar veroordeeld werden door Israël. Men kan ondertussen vaststellen dat Hamas politieke steun geeft aan die politieke verklaringen. Ze worden nu gebruikt in propagandafilmpjes van Hamas.

Karl Vanlouwe stelt vast dat onderhandelingen, waarvan men zou verwachten dat ze door de Verenigde Naties worden gevoerd, door externe partners worden opgenomen. Qatar speelde een belangrijke rol in de geheime onderhandelingen over de vrijlating van de gijzelaars, terwijl datzelfde land onderdak verleent aan de politieke leiding van Hamas en niet optrad toen er op 7 oktober 2023 oorlogsmisdaden werden begaan. Hij vraagt aan Katrien de Pauw hoe het komt dat de verschillende VN-organisaties er niet in slagen er een rol in op te nemen.

Hij heeft ook heel wat vragen over de rol van Egypte. Bij de eerste reeks vrijlatingen bleek Egypte vluchtelingen te beletten het – in deze context – veilige land binnen te vluchten. Hamas staat op de lijst van terroristische organisaties in de Europese Unie, de Verenigde Staten en Canada, en op de lijst van verboden organisaties in Jordanië – ook al verblijven in dat land al tientallen jaren Palestijnen –, en in Egypte. Houdt Egypte Palestijnse vluchtelingen tegen uit vrees dat Hamasstrijders of -sympathisanten het land zouden intrekken?

Chris De Cock gaf een bijna juridische definitie van schendingen van het humanitair recht. Er vallen in dat verband zware woorden, zoals genocide. Karl Vanlouwe nodigt hem uit om zo spoedig mogelijk een schriftelijke toelichting te geven over de definitie van schending van internationaal humanitair recht en van oorlogsmisdaden. De militaire operaties van 7 oktober 2023 worden een oorlogsmisdaad genoemd, een misdaad tegen de mensheid, een schending van het humanitair recht. Maar in de analyse over de vijandelijkheden door het Israëlische leger wordt niet gezegd dat er een schending is van het oorlogsrecht, van de conventies van Genève of van het humanitair recht. Kan dat eventueel schriftelijk worden toegelicht?

Karl Vanlouwe betwist de cijfers van het Rode Kruis niet, maar wil graag de bronnen kennen. Het Rode Kruis werkt met negen organisaties ter plaatse. Is het ministerie van Gezondheid van Hamas de enige bron van de cijfers? Of zijn er nog andere bronnen die bevestigen dat er 15.000 slachtoffers zijn? Dezelfde vraag kan gesteld worden over de slachtoffers in Israël.

Heeft het Rode Kruis zicht op de behandeling en het verblijf van de nog overgebleven 137 gijzelaars? Kan daar meer toelichting over worden gegeven? Het Rode Kruis werkt met duizenden vrijwilligers en verschillende ziekenhuizen samen. Er heerst in sommige ziekenhuizen een oprechte angst en collectieve paranoia over de tunnels van Hamas. Hoe kijkt men daarnaar?

Human Rights Watch omschrijft Israël als een apartheidstaat. Dat vindt Karl Vanlouwe heel verregaand. Hoe omschrijft Human Rights Watch dan de Palestijnse gebieden, de Westelijke Jordaanoever onder militaire bezetting, Gaza?

5.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn geeft wat bedenkingen mee om zijn vragen te kunnen kaderen.

Ook hij is geschokt door alles wat er gebeurd is en gebeurt. Men zou op politiek niveau tot een oplossing moeten komen, maar dat er niet echt een democratische vertegenwoordiging van de Palestijnen is, maakt het er niet gemakkelijker op.

Er werd verwezen naar de Belgische Federale Regering over de standpunten die zij innam samen met de Spaanse premier Sánchez. De felicitaties van Hamas daarover zouden toch tot enige terughoudendheid moeten aanzetten, want Hamas is algemeen erkend als terreurorganisatie. Het handvest van Hamas roept op tot uitroeiing van de staat Israël. Hoe kan men ooit onderhandelen met Hamas? Met wie moet men die onderhandelingen voeren? Wie vertegenwoordigt eigenlijk de Palestijnen? Dat is een algemene vraag voor iedereen.

Katrien de Pauw sprak over het hanteren van dubbele standaarden in Europa in de context van de vergelijking tussen de oorlog in Oekraïne en in Israël. Maar in beide cases is er geen eensgezindheid in Europa. Over welke dubbele standaarden heeft men het dan?

Chris De Cock had het over het recht op zelfverdediging dat door Israël aangebracht wordt. Waar eindigt het recht op zelfverdediging en begint een bezettingsoorlog? Waarom is dit volgens de professor geen bezettingsoorlog? Gaat Israël dan niet te ver? Vooraf kon men in Europa een golf van ondersteuning zien ten aanzien van Israël naar aanleiding van de terreuraanvallen van Hamas. Door de huidige oorlogsiniciatieven van Israël lijkt Hamas toch een propagandaoorlog te gaan winnen.

Het parlementslid vraagt wat duiding over de regel van de proportionaliteit die de oorlogvoerende partijen zelf dienen te interpreteren. Hij kan de redenering niet volledig volgen. Als men zelf vooraf de analyse maakt dat een aanval proportioneel is en als er achteraf onredelijk veel slachtoffers vallen, kan er in het kader van het humanitair recht niet gesproken worden over een oorlogsmisdaad. Beide partijen kunnen dan toch blijven claimen dat ze het zo niet bedoeld hebben.

Vervolgens stelt de spreker een aantal vragen aan Sofie De Jaeger. Gezien de propagandaoorlog is het belangrijk aan beide zijden te weten hoe men aan de cijfers van slachtoffers komt. Heeft men een zicht op hoeveel mensen gewond of gedood werden? Enerzijds is er sprake van veel doden ten gevolge van bombardementen, anderzijds wordt er ook over gruwelijke, barbaarse, islamitische moorden gesproken. Zijn bepaalde zaken maar een detail of zijn andere zaken te veel uitvergroot? Heeft zij daar een visie op?

Israël heeft een blokkade ingesteld. Sofie De Jaeger haalde de belangrijke logistieke rol aan de grens met Egypte aan. Daar is het moeilijk omdat men alleen te voet de grens over kan. Johan Deckmyn begrijpt de rol van Egypte daar niet goed. Wil men daar niet snel een uitweg bieden voor Palestijnse vluchtelingen of is dat echt een technisch probleem? Volgens Johan Deckmyn is dit eerder een politiek probleem vanuit Egypte, dat het conflict niet wil importeren. Wat is de visie van de sprekers op de houding van Egypte in dit conflict? Die vraag kan misschien mee een rol spelen in de oplossing van het probleem.

Israël spreekt over het gebruik van ziekenhuizen als verdedigingsgordel voor Hamas. Als het Rode Kruis naar een ziekenhuis gaat, worden dan vooraf garanties gevraagd dat die plek niet gebruikt wordt als operationeel kwartier van mogelijke strijders? Hoe doet men dat dan?

Tot slot richt Johan Deckmyn zich tot Claudio Francavilla. Hij is het ermee eens dat een gruwelijke aanval van Hamas geen gruwelijke tegenaanval rechtvaardigt. Maar is het, los van eventuele proportionaliteit, niet logisch dat men vanuit Israël geen andere oplossing ziet dan Hamas uit te schakelen? Hamas, de autoriteit die Gaza controleert, heeft immers tot doel om Israël te vernietigen. Het lijkt Johan Deckmyn moeilijk om over vrede te onderhandelen met een partij die geen vrede wil, die deze oorlog opnieuw in gang gestoken heeft met de terroristische aanval. Claudio Francavilla vraagt om de daden van Hamas te begrijpen in het kader van de apartheidspolitiek van Israël. Johan Deckmyn is verrast om vanuit een ngo de bijna politieke stelling te horen dat Israël een apartheidstaat is. Ten gevolge van deze stelling lijkt Claudio Francavilla de bal volledig in het kamp van Israël te leggen en kan hij naast begrip voor de beweegredenen van Hamas en de Palestijnen ook geen begrip opbrengen voor de beweegredenen van Israël. Als men een conflict wil begrijpen, moet men begrip hebben voor beide beweegredenen. Het is immers een zeer complex probleem, waarbij men de oorzaak niet volledig in één kamp kan leggen.

5.3. Tussenkost van Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer herinnert aan het feit dat het Vlaams Parlement, over de grens van meerderheid en oppositie heen, op de eerste plenaire vergadering na 7 oktober 2023 al een resolutie heeft aangenomen waarin het heel duidelijk de verschrikkelijke gruweldaden van Hamas heeft veroordeeld (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 1842/3*). Tegelijkertijd werd opgeroepen dat de reactie van Israël proportioneel moest zijn en met respect voor het humanitair recht. Verschillende weken later zijn er duizenden onschuldige slachtoffers gevallen aan beide kanten, wat verschrikkelijk is. Niemand blijft onberoerd bij het zien van de beelden.

De daden van Hamas zijn gruwelijk. Claudio Francavilla sprak volgens de spreker terecht over walgelijke oorlogsmisdaden. Chris De Cock sprak over een misdaad tegen de mensheid. Maar dat geeft Israël niet het recht om zelf oorlogsmisdaden te stellen.

Vanuit de cd&v-fractie roept Orry Van de Wauwer op tot het respecteren van de mensenrechten, een onmiddellijk staakt-het-vuren en de vrijlating van de gijzelaars. Zijn eerste vraag gaat over de terminologie rond het onmiddellijke staakt-het-vuren. In de teksten die zijn ingediend naar aanleiding van de hoorzitting, worden verschillende terminologieën door elkaar gebruikt. In de resolutie van de Verenigde Naties sprak men over een humanitair staakt-het-vuren; in een van de voor de voorliggende voorstellen van resolutie over een onvoorwaardelijk staakt-het-vuren, een onmiddellijk staakt-het-vuren. Welke terminologie zou men het best hanteren? Moet men daar, zoals Claudio Francavilla zegt, als lidstaat meer vooroplopen of moet men zich veeleer aansluiten bij de consensus die er binnen de internationale gemeenschap bestaat? Wat zijn de mogelijke gevolgen en consequenties van elke vorm van terminologie?

Cd&v kiest de kant van het internationaal humanitair recht. Men wil altijd eerst de diplomatieke weg bewandelen en die diplomatie alle kansen geven. Zijn collega's in het federale parlement dienden een wetsvoorstel in waarin ze pleiten voor een boycot van producten uit de illegaal bezette gebieden – niet als een sanctie, maar veeleer als een uitvoering van het internationaal recht. Claudio Francavilla is daarop ingegaan. Orry Van de Wauwer had graag geweten wat de andere drie sprekers van zo'n boycot als extra druk vinden. Kan dat echt effect hebben of is het louter een signaal? En is het een zinvol signaal?

Claudio Francavilla deed een heel duidelijke oproep voor een internationaal onderzoek naar de oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid, en die oproep steunt cd&v ook. België moet daar financiële steun voor geven.

Rode Kruis-Vlaanderen heeft ook opgeroepen tot respect voor het humanitair recht, zeker ten aanzien van burgers. Er was ook een oproep tot toegang voor humanitaire hulp en een onmiddellijke vrijlating van de gijzelaars. Welke positie neemt Rode Kruis-Vlaanderen in over het staakt-het-vuren?

Chris De Cock gaf een voor de spreker boeiende juridische benadering van de aanvallen door Israël. Orry Van de Wauwer wil over het verbod op niet-onderscheidende aanvallen concreet weten of dat een schending is van artikel 51.5 van het aanvullende protocol?

Orry Van de Wauwer vindt het ironisch om kritiek te horen op een standpunt dat de eerste minister of andere ministers van de Federale Regering hebben ingenomen. Dat standpunt kan gebruikt worden als propaganda voor Hamas. Dat klopt, maar wanneer zij feitelijk onderbouwde standpunten innemen, kan dat nu eenmaal een gevolg zijn. De spreker vindt de kritiek heel eenzijdig, terwijl een federaal parlementslid op de Israëlische televisie niet-onderbouwde uitspraken heeft ge-

daan die evengoed door Israël kunnen worden gebruikt in propagandafilmpjes. De spreker pleit voor intellectuele eerlijkheid en roept op om te kijken naar de standpunten die de Belgische vertegenwoordigers innemen. Die moeten onderbouwd zijn.

5.4. Tussenkomst van Staf Aerts

Staf Aerts beaamt de opmerking van verschillende sprekers dat de beelden die binnenkomen uit de regio verschrikkelijk zijn. Maar het zijn maar beelden, voor wie in de Gazastrook woont, is het dagelijkse realiteit. Gaza vandaag niet langer een bezet gebied noemen, is voor de spreker onbegrijpelijk en duidt op een extremistische lezing van het internationaal recht. De VN-veiligheidsresoluties, de Algemene Vergadering van de VN, het internationale Rode Kruis en een VN-onderzoekscommissie voor Palestina zeggen iets anders. Zelfs de Verenigde Staten zeggen eigenlijk dat Gaza een bezet gebied is.

De spreker komt bij de vraag of de aanvallen proportioneel zijn of niet. De cijfers van Claudio Francavilla maar evengoed die van Sofie De Jaeger spreken voor Staf Aerts voor zich. Voedsel, water en elektriciteit zijn afgesloten. Ziekenhuizen die niet gebombardeerd worden, vallen stil en dus kan de meest elementaire gezondheidszorg niet worden geboden. 45 procent van alle woningen in de Gazastrook is beschadigd of verwoest. Er zijn 41.000 gewonden en 15.000 doden, van wie tienduizend vrouwen of kinderen. Het gezondheidssysteem – de ziekenhuizen en gezondheidscentra – is voor drie vierde buiten werking.

Veel instanties zeggen, los van de cijfers, dat Israël zijn boekje te buiten gaat. De aanval van Hamas op Israël werd in de gemeenschappelijk resolutie veroordeeld (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1842/3), maar Staf Aerts treedt de stelling bij dat wreedheden geen groen licht geven voor andere wreedheden.

VN-secretaris-generaal António Guterres veroordeelt ze ook. De VN-mensenrechtencommissaris en verschillende organisaties en rapporteurs van de VN geven, naast de ngo's, allemaal aan dat dat een brug te ver is. De spreker meent, gebaseerd op internationale stukken, begrepen te hebben dat ook het Rode Kruis het buitenproportionele geweld veroordeeld heeft. Massaal veel organisaties, en niet de minste – niet enkele bevooroordeelde ngo's – zeggen dat het internationaal recht met de voeten is getreden. Hoe kan men hier tot een andere lezing komen? Finaal zal het Internationaal Strafhof oordelen. Intussen moet men acties ondernemen en de druk opvoeren, want de tijd dringt.

Staf Aerts formuleert een aantal vragen. Mensen die in het noorden van de Gazastrook bleven, werden eigenlijk medeplichtig gesteld aan Hamas en een mogelijk slachtoffer. Intussen verhuizen de bombardementen ook naar het zuiden en zijn ook daar slachtoffers gevallen. Wat zijn de insteken van de experts op dat vlak?

De spreker vraagt zich af wat men vanuit België en Vlaanderen kan doen om ervoor te zorgen dat het internationaal recht zijn werk kan doen. Hoe kan men extra steun bieden?

Het Vlaamse agentschap Flanders Investment & Trade heeft nog een kantoor in Israël. Zou het geen sterk signaal zijn mocht men dat instrument gebruiken om actie te ondernemen vanuit de Vlaamse overheid, zolang het humanitair recht niet gerespecteerd wordt? Voor Europa heeft de spreker eenzelfde vraag over het associatieakkoord, dat ook over handel gaat. Zou het een sterk signaal zijn om vanuit de Europese Unie te zeggen dat men dat associatieakkoord terugtrekt? Respect voor het humanitair recht is immers een van de voorwaarden.

Tot slot kaart Staf Aerts nog twee concretere zaken aan. Ten eerste is er verwezen naar de ban van producten uit de bezette Palestijnse gebieden en de VN-database die daarrond functioneert. Zijn er op Europees niveau al stappen ondernomen? Is er een mogelijkheid om daar vanuit Vlaanderen een voortrekkersrol in te spelen? Ten tweede vraagt de spreker zich af in welke mate de gastsprekers in hun debatten en gesprekken geconfronteerd worden met de rol die de Vlaamse havens en Vlaamse luchthaven spelen bij het doorvoeren van wapens richting Israël. Is dat iets wat Vlaanderen veel schade oplevert in de debatten? Of blijft dat voorlopig 'Onder de radar'? Daarmee verwijst de spreker naar het gelijknamige rapport van het Vlaams Vredesinstituut.

5.5. Tussenkost van Emmily Talpe

Emmily Talpe merkt op dat de cijfers dag na dag erger worden. Haar fractie deelt de bezorgdheid en het afgrijzen over de onschuldige burgerslachtoffers aan beide zijden. Initieel lag de focus op wat Hamas gedaan had, ook in het voorstel van resolutie. Maar de tegenreactie van Israël maakt ondertussen een actualisatie nodig, zo zegt Emmily Talpe. Het is moeilijk om de situatie op het terrein juist te kennen: de informatie die binnenkomt is niet transparant en veel zaken zijn onderbelicht of gestuurd. Dat verklaart ook de discussie op Europees niveau over de in te nemen standpunten.

De gewonde kinderen en de kinderen die de situatie meemaken, zullen hun trauma's levenslang meedragen, en die zullen impact hebben op de toekomst van beide volkeren. Emmily Talpe vraagt aan Sofie De Jaeger of er een plan van aanpak is voor het mentaal welzijn van die kwetsbare kinderen. Ze worden door Hamas meegezogen in de strijd en zijn slachtoffer van de Israëlische bombardementen. Aangezien het vaak heel jonge kinderen zijn, zal dit nog decennialang wegen op de ontwikkeling van de regio.

De proportionaliteit kwam ter sprake. Wanneer is een bepaald bombardement proportioneel en wanneer niet? Het beangstigt Emmily Talpe dat één persoon daarover een oordeel gaat vellen met mogelijk desastreuze gevolgen. Ze weet dat die mensen wel een zekere training hebben, maar na wekenlange strijd staan ze ook onder druk. Ze vraagt of er daarin tussentijds bijgestuurd wordt.

Voor Open Vld zijn het staakt-het-vuren en een duurzame oplossing met veiligheids garanties voor beide volkeren belangrijk. Maar een vreedzame oplossing is nog veraf. Emmily Talpe heeft bij de sprekers een zekere moedeloosheid over de situatie gevoeld, maar men zal toch rond de tafel moeten gaan zitten. Ze vraagt naar hun aanvoelen over het tijdsbestek om tot een oplossing te komen.

Er is ook op gewezen dat het in Europa zonder unanimiteit niet lukt. Als één land een veto kan stellen om tot acties over te gaan, blijven er immers slachtoffers vallen.

Emmily Talpe haalt aan dat de Verenigde Staten een bocht genomen hebben in de situatie. Ze vraagt hoe de sprekers daartegenover staan. Ze wil ook weten welke rol andere Arabische landen kunnen spelen in het conflict. Wordt er internationaal of Europees iets gedaan om de financieringsstromen van Hamas droog te leggen? Wat zijn daar de opties?

Momenteel is er slechts één toegangspoort voor humanitaire hulp. Dat moet voor Emmily Talpe ruimer. Voor de oorlog kwamen er al vijfhonderd vrachtwagens per dag naar de regio. Dat zou dus exponentieel verhoogd moeten worden wegens de noodsituatie. Ze vraagt of er vorderingen zijn op het vlak van de grensovergangen.

Ze verwijst naar het Europese voorzitterschap dat België zal opnemen vanaf 1 januari 2024 en hoopt dat België een serieuze bijdrage zal kunnen leveren om tot een oplossing te komen en andere Europese lidstaten zal kunnen overtuigen om de situatie eendrachtig aan te pakken.

5.6. Tussenkost van Annick Lambrecht

Annick Lambrecht wil in eerste instantie vernemen of de sprekers zicht hebben op de actuele situatie in Gaza. Weten ze bijvoorbeeld meer over het bericht dat het hele tunnelnetwerk onder water zou worden gezet? Hoe schatten Chris De Cock en Claudio Francavilla het verdere verloop van het conflict in? Is het een kwestie van maanden of van jaren?

Annick Lambrecht brengt in herinnering dat de blokkade van Gaza volgens het internationaal recht volstrekt onwettig is. Bovendien is de humanitaire situatie, die al verschrikkelijk slecht was, nog erger geworden door de oorlog. Welke mogelijkheden zien Chris De Cock en Claudio Francavilla om het vredesproces nieuw leven in te blazen en om tot duurzame vrede te komen, met erkenning van de Palestijnse Staat?

Het lid wijst ook op het oplaaiende geweld op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem, de bouw van nieuwe nederzettingen en het feit dat scholen op de Westelijke Jordaanoever, vaak gebouwd met Europees ontwikkelingsgeld, onder andere van België, vernield worden. Heeft Sofie De Jaeger zicht op de situatie in verband met die scholen en de vernielingen die daar plaatsvinden?

Annick Lambrecht merkt ook op dat er al sinds 2006 geen verkiezingen meer zijn georganiseerd in de bezette Palestijnse gebieden. Lijkt het een mogelijkheid dat daar verkiezingen zouden kunnen komen, op korte of lange termijn, waardoor de rust wat kan terugkeren?

Verder begrijpt het lid niet waarom Chris De Cock stelde dat Gaza geen bezet gebied zou zijn. Kunnen hij en Claudio Francavilla daar toelichting bij verschaffen?

Annick Lambrecht blijft zich ook afvragen hoe het mogelijk is dat Israël niet heeft ingeschat wat er op 7 oktober zou gebeuren. Hebben de sprekers daar verklaringen voor?

Tot slot haalt Annick Lambrecht de bezorgdheid aan over het mogelijke escaleren van het conflict naar andere landen. Denken Chris De Cock en Claudio Francavilla dat er een acuut gevaar is voor het importeren van het probleem in ons land?

5.7. Tussenkost van Onno Vandewalle

Onno Vandewalle is het eens met een groot deel van de punten die Claudio Francavilla heeft gemaakt. Wat op 7 oktober gebeurd is, is onaanvaardbaar en niet te rechtvaardigen, en de gijzelaars moeten onmiddellijk vrijgelaten worden. Hij is het ook eens met de opmerking dat deze situatie niet begonnen is op 7 oktober, maar eigenlijk al decennia bezig is.

Onno Vandewalle is het dan weer niet eens met de stelling van Chris De Cock dat dit een heel complex thema is. Het bombarderen van onschuldige kinderen, de militaire bezetting, apartheid, de kolonisatie en decennialange onderdrukking van een volk zijn niet complex. Het is dus ook niet complex om te zeggen dat er vandaag een staakt-het-vuren nodig is. En die oproep mist Onno Vandewalle vaak. Waar is de oproep tot een staakt-het-vuren vandaag, en die tot het vrijlaten van de gijzelaars en het beëindigen van de kolonisatie van Palestina? Hoelang kan er nog gebombardeerd worden als de situatie op humanitair vlak al zo erg is? Welke

richting gaat het uit als dit verdergaat? Hoeveel erger kan het nog worden? Wat zijn de inschattingen van de sprekers voor de komende maanden, ook op humanitair vlak?

Onno Vandewalle onderschrijft de vraag van Staf Aerts over FIT. Is er contact geweest met het kantoor van FIT in Tel Aviv? Blijft het werken zoals voorheen? Zijn er instructies om geen handel te drijven met bedrijven die actief zijn in de bezetting? Hoe staat Katrien de Pauw als diplomatieke vertegenwoordiger bij de VN tegenover handel van de Vlaamse Regering via FIT met bedrijven die op de zwarte lijst van de VN staan?

Onno Vandewalle sluit zich aan bij de verbazing van een aantal commissieleden over het feit dat Chris De Cock niet wil zeggen dat Israël het humanitair en het oorlogsrecht schendt. Er zijn zesduizend kinderen overleden in Gaza, en de professor zegt daarover dat 'the proof of the pudding is in the eating' is. Hoeveel pudding moet er nog gegeten worden voor men kan zeggen dat dit niet meer proportioneel is? Chris De Cock verwees ook naar de waarschuwingen die Israël geeft, maar Onno Vandewalle merkt op dat UNICEF verklaard heeft dat die waarschuwingen niet wetenschappelijk en niet rationeel zijn, en simpelweg niet mogelijk zijn. Er zijn momenteel dus geen veilige zones in Gaza, iedereen kan slachtoffer zijn. Hoe kan men dan nog zeggen dat dat proportioneel is?

Onno Vandewalle heeft ook nog enkele vragen voor Sofie De Jaeger over de situatie van de zorgsector. Hoe reageert het Rode Kruis op de aanslagen op ziekenhuizen waar ook het Rode Kruis of de Rode Halve Maan aanwezig is? Kan er vanuit het Rode Kruis duidelijk gezegd worden dat die in strijd zijn met het internationaal humanitair recht? Heeft het Rode Kruis momenteel nog contact met alle ziekenhuizen waar het actief is? Heeft de humanitaire pauze de situatie in de ziekenhuizen veranderd? En hoe evolueert die nu de bombardementen zijn hervat? Hoe zit het met de toevoer van medicijnen naar de ziekenhuizen? En hoe kan er nog bijgedragen worden met financiële of humanitaire hulp, bijvoorbeeld vanuit Vlaanderen, om die ziekenhuizen te versterken?

Tot slot geeft Onno Vandewalle aan dat hij het grotendeels eens is met de uiteenzetting van Claudio Francavilla. Hij waardeert de duidelijke olijsting van de verschillende schendingen van het oorlogsrecht en het humanitair recht. Het lid deelt ook de appreciatie voor het feit dat de Federale Regering een duidelijk standpunt heeft ingenomen tegenover de Israëlische staat en de disproportionele aanval op de bevolking van Gaza. Welke concrete acties denkt Claudio Francavilla dat de Vlaamse Regering en de Belgische nog kunnen ondernemen om verder druk te zetten? Op welke manier kan er ook van hieruit een rol gespeeld worden om te zorgen dat er een staakt-het-vuren komt in dit conflict?

6. Antwoorden van de sprekers

6.1. Antwoord van Katrien de Pauw

Eerst gaat *Katrien de Pauw* in op de vraag van Karl Vanlouwe. Volgens haar heeft de VN een aantal instrumenten ter beschikking om een bemiddelende rol te spelen. De Veiligheidsraad is verantwoordelijk voor het handhaven van veiligheid en vrede op internationaal niveau en kan besluiten of resoluties formuleren. Er kunnen ook speciale gezanten of bemiddelaars worden aangeduid. Er kunnen ook vredesmissies worden uitgestuurd.

De VN moet daarvoor telkens het mandaat krijgen van de lidstaten. Daar heerst echter een grote verdeeldheid. Normaal bemiddelt de VN ook in conflicten tussen staten. Dat is hier nu niet het geval: Hamas is geen statelijke overheid. Bij beide partijen moet de wil aanwezig zijn om de VN een rol te laten spelen.

Johan Deckmyn had het over een dubbele standaard. Katrien de Pauw bevestigt dat er geen eensgezindheid is binnen de EU. De voorbije twee jaar hebben de westerse landen heel duidelijk stelling ingenomen tegen de schending van het internationaal humanitair recht door Rusland. De mensenrechten worden in dat betoog altijd centraal gesteld. Daarover worden nu opmerkingen gemaakt door Arabische of islamitische landen, maar ook door Latijns-Amerikaanse landen.

Wat kan Vlaanderen verder ondernemen, zeker ook nu België het Europese EU-voorzitterschap zal waarnemen? Volgens Katrien de Pauw heeft minister-president Jan Jambon de EU al opgeroepen om waar mogelijk een bemiddelende rol te spelen. De standpunten van Vlaanderen worden eerst op Belgisch niveau onderhandeld in de DGE-vergaderingen. Op 4 december 2023 werden op zo'n DGE-vergadering tussen de Belgische gewestelijke autoriteiten de standpunten bepaald. Die worden vervolgens naar het Europese niveau gebracht. Op die manier kan Vlaanderen een rol spelen. Er zijn op Europees niveau al twee speciale vergaderingen geweest van de Raad voor Buitenlandse Zaken. En op de Europese Raad van volgende week zal het Midden-Oosten ongetwijfeld opnieuw op de agenda staan. Voorlopig blijft het kantoor van FIT in Tel Aviv open. De veiligheidssituatie wordt daar van nabij opgevolgd.

Voor de vragen naar de actuele situatie in Gaza verwijst Katrien de Pauw naar de humanitaire hulporganisaties van de VN. Vooral OCHA en UNRWA geven op hun websites continu updates van de situatie, ook over de situatie in het noorden.

6.2. Antwoord van Chris De Cock

Chris De Cock verduidelijkt dat hij alleen vragen beantwoordt die juridisch te duiden zijn, en geen politieke vraagstellingen. Verschillende vragen gingen over proportionaliteit en over de mening van de spreker dat Gaza geen bezet gebied is.

Wat proportionaliteit betreft gaat het over proportionaliteit bij het uitvoeren van aanvallen. Aanvallen zijn daden van geweld die in het kader van een grondoperatie of een luchtoperatie betrekking hebben op welbepaalde militaire objectieven die de IDF geïdentificeerd hebben. Chris De Cock kan niet zeggen wat die militaire objectieven concreet zijn. Dat is allicht geclassificeerde informatie.

De eerste stap is om na te gaan in welke mate een bepaald doelwit een legitiem militair objectief is, zo zegt Chris De Cock. De voorzorgen moeten worden genomen om collaterale schade te voorkomen, en als die niet voorkomen kan worden, treedt het proportionaliteitsprincipe in werking. Het betreft dus individuele aanvallen die uitgevoerd worden op specifieke militaire objectieven. De spreker heeft geen overzicht van alle militaire objectieven die Israël heeft aangevallen en heeft geen toegang tot die informatie. Dat zal deel uitmaken van het onderzoek.

Het is aan Israël om bij het vermoeden dat er disproportionele aanvallen of niet-onderscheidende aanvallen werden uitgevoerd, met bewijsstukken te komen dat die aanvallen wel degelijk gericht waren tegen doelwitten die voldoen aan de definitie van 'militair objectief' op grond van het humanitair recht, en dat het effectief de voorzorgsmaatregelen heeft genomen die het praktisch mogelijk kon treffen om collaterale schade te vermijden. De proportionaliteitsanalyse, duidt Chris De Cock, is effectief een commandobeslissing. De commandant schat in wat de te verwachten incidentele schade zal zijn op grond van de inlichtingen die redelijk beschikbaar zijn, ten aanzien van het militair voordeel, tastbaar en rechtstreeks te verwachten van die specifieke aanval. Dat moet gebeuren voor elke individuele aanval.

Men spreekt bij proportionaliteit niet noodzakelijk over kwantitatieve cijfers, ook al geeft Chris De Cock toe dat het aantal slachtoffers enorm is. De proportionaliteit wordt beoordeeld in het kader van het voeren van de vijandelijkheden. Het huma-

nitair recht vraagt dat voor elke individuele aanval wordt aangetoond dat de proportionaliteit niet overschreden wordt, dus dat de incidentele schade niet buitensporig is ten aanzien van het militair voordeel dat men met het uitschakelen van dat militair objectief wenste te behalen. De spreker heeft die informatie niet, maar Israël moet met de nodige bewijsstukken komen om te rechtvaardigen dat de aangerichte schade nog altijd proportioneel is, dus niet buitensporig ten aanzien van het militaire voordeel.

Een commissielid zei dat de beslissing dan in handen wordt gegeven van één persoon. Chris De Cock legt uit dat proportionaliteit in het targetingsbeslissingsproces volgens een ingewikkelde methodologie verloopt. Men maakt het onderscheid in de manier waarop de proportionaliteit en de voorzorgen worden beoordeeld naar gelang van de collaterale schade die men verwacht bij het uitvoeren van een aanval.

Men maakt daarbij het onderscheid tussen 'preplanned targeting' en 'dynamic targeting'. Dynamic targeting is een dynamisch gegeven, waarbij men vooraf niet alle gegevens heeft. Men moet dan op korte termijn beslissen of men een doelwit aanvalt of niet. Preplanned targeting is een proces waarbij men 'target folders' bezit en men in het beslissingsproces ongeveer 24 uur heeft om een beslissing te nemen over de legitimiteit van het doelwit, de te nemen voorzorgen en de inschatting van de proportionaliteit.

Afhankelijk van het niveau van verwachte collaterale schade zal men een 'target engagement authority' aanwijzen die zal verschillen voor een 'dynamic targeting process' en een 'preplanned targeting process'. Hoe groter de waarschijnlijkheid op collaterale schade, hoe hoger men het beslissingsniveau in de commandoketen zal leggen om toelating te geven om tot een aanval over te gaan.

Het is dus niet één commandant die de beslissing kan nemen om een aanval al dan niet toe te staan. Het is afhankelijk van het 'collateral damage estimation level' in het kader van een dynamic of een preplanned targeting process. Het is de autoriteit die afhankelijk van dat niveau wordt aangeduid, die een analyse moet maken. Dat maakt deel uit van de commando aansprakelijkheid van de militaire bevelhebber. Hij moet op basis van de gegevens die redelijk beschikbaar zijn, die analyse maken. Dat maakt uiteraard deel uit van de vorming.

Die persoon staat ook niet alleen. In de Belgische procedure wordt de 'red card holder' bijgestaan door een 'legal advisor', een specialist in het internationaal humanitair recht. Die zal juridisch nagaan of men voor alle criteria een groen licht kan geven. Is het doelwit legitiem? Respecteert men de speciale bescherming en de opheffing van de immuniteit? Heeft men de noodzakelijke voorzorgen genomen? En is er sprake van een niet-buitensporig karakter van de collaterale schade? Maar uiteindelijk zal de commandant wel de beslissing moeten nemen. Dat gebeurt evenwel op basis van een inlichtingencel die beschikbaar is, en van juridisch advies dat dag en nacht aanwezig is voor de commandant.

Het Israëlische proces is vrij gelijkaardig aan het proces van de NAVO, dat België ook gebruikt bij militaire operaties. Dat probeerde Chris De Cock ook te duiden in 'De afspraak'. Het ging niet over een oordeel, maar over duiding bij de methodologie die juridisch gehanteerd moet worden voor men beslist om een aanval uit te voeren. Dat komt exact overeen met de elementen die in de hoorzitting aan bod komen. Het gaat erom na te gaan of men voldoet aan de vijf verschillende elementen.

Chris De Cock gaat over tot de opmerkingen over de bezetting. Hij vindt dat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen de Westelijke Jordaanoever, dat hij als bezet gebied beschouwt, en Gaza, waarvan hij vindt dat het sinds de terugtrekking

van de IDF in 2005 geen bezet gebied meer is. Hij staat trouwens niet alleen met die mening.

Chris De Cock wil dat juridisch duiden. Een militaire bezetting wordt gedefinieerd door het bezettingsrecht. De definitie staat in artikel 42 van het Reglement dat aangehecht is aan de Vierde Conventie van Den Haag van 1907. Die bestaat eruit dat men het effectief gezag moet uitoefenen op het bezette gebied. Daarmee komen alle verplichtingen die het bezettingsrecht met zich meebrengt bij de bezettende mogendheid terecht. Dat gaat over artikel 43 tot en met 56 van datzelfde Reglement, maar ook over alle bepalingen van afdeling III (titel III) van de Vierde Conventie van Genève, die betrekking heeft op het bezettingsrecht.

De spreker geeft aan dat bezettingsrecht geen menu à la carte is: men is bezetter of men is het niet. Als men bezetter is, dan zijn alle verplichtingen van toepassing op bezet gebied, waarvan de definitie en invulling werden toegelicht door de internationale rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof en het Joegoslaviëtribunaal. Daarna citeert hij paragraaf 96 van het Europees Hof van de Rechten van de Mens in de Chiragovzaak, die stipuleert dat een fysieke aanwezigheid een voorwaarde sine qua non is voor een bezetting, en dat een blokkade op zee of in de lucht dus niet volstaat. De spreker vindt het logisch dat een fysieke aanwezigheid een absolute voorwaarde is opdat er sprake kan zijn van een bezetting en de bijhorende verplichtingen. Hij haalt het Reglement bij de Vierde Verdrag van Den Haag aan, die bepaalt dat de bezetter de verplichting heeft de openbare orde te handhaven en te herstellen. Hij ziet niet in hoe men aan die verplichting kan voldoen als men niet fysiek aanwezig is in het gebied.

Chris De Cock gaat vervolgens in op de vraag over het voeren van een bezettingsoorlog. Hij vindt dat men de vraag beter kan formuleren in de context van het recht op zelfverdediging van Israël. Hij verwijst naar een uitspraak van Benjamin Netanyahu, die zei dat de mogelijkheid bestaat dat men na het uitvoeren van de militaire operaties het Gazagebied opnieuw gaat bezetten. De spreker vindt de vraag naar de noodzakelijkheid daarvan en de proportionaliteit, heel terecht.

Hij sluit af met de laatste vraag naar onder andere de humanitaire bijstand. Hij vindt het belangrijk daarin een onderscheid te maken. Er is enerzijds de bescherming van essentiële goederen voor de burgerbevolking, waaronder ziekenhuizen. De regels met betrekking tot aanvallen op ziekenhuizen had hij al toegelicht: een ziekenhuis kan onder bepaalde voorwaarden inderdaad een militair doelwit zijn. Voor de leveringen aan ziekenhuizen bevat het humanitair recht de regel over 'relief operations': humanitaire toegang moet gegarandeerd worden. Men kan controles uitvoeren, maar men mag die toegang niet arbitrair weigeren. Dat vraagstuk wordt overigens niet gereguleerd door de internationaal humanitair rechtelijke regels voor een aanval, maar specifiek door de regels over relief operations of humanitaire bijstand.

6.3. Antwoord van Sofie De Jaeger

Sofie De Jaeger geeft de disclaimer mee dat ze vanuit haar mandaat onafhankelijk en neutraal moet zijn, en dus zeer voorzichtige statements geeft en zich niet zal mengen in politieke oordelen. Ze kan daardoor ook niet exact antwoorden op enkele vragen, maar wil wel de statements van het internationale Rode Kruis delen en wat extra informatie meegeven.

Voor de vraag waar Rode Kruis-Vlaanderen zijn cijfers vandaan haalt, verwijst Sofie De Jaeger naar de Verenigde Naties en de andere gebruikelijke Rode Kruiskanalen.

Voor de cijfers over hoeveel mensen gedood werden en op welke manier, vermeldt ze het ICRC, dat met alle oorlogspartijen bilaterale en confidentiële gesprekken

voert, tussenkomt in gewapende conflicten en volgens de spreker een groot commitment toont in dit conflict. Ook voor de positionering in een staakt-het-vuren en oordelen over proportionaliteit, verwijst ze naar het ICRC.

Ze beschikt momenteel niet over informatie die het bestaan van tunnels onder ziekenhuizen bevestigt. Ze herhaalt dat de Palestijnse Rode Halve Maan specifiek voor Gaza partner is en daar al jaren actief is. Die heeft een lang trackrecord, wordt ook door andere internationale verenigingen ondersteund, en is daardoor een volwaardige partner.

Zij bevestigt dat de trauma's van kinderen een van de grote bezorgdheden is. Wanneer dat het geval is, biedt het Rode Kruis psychosociale ondersteuning. Dat is al mogelijk in bijvoorbeeld zuidelijk Gaza, waar men activiteiten organiseert om de kinderen af te leiden van het conflict. In het noorden is dat moeilijker. Daarover kwam al voor het conflict een rapport¹ uit van het ICRC, dat ze in een schriftelijke respons verder kan toelichten.

Over de grensovergang, de rol van Egypte en de logistieke keten, wil Sofie De Jaeger duidelijk maken dat het belangrijk is een onderscheid te maken tussen de positie van Egypte en de positie van de Egyptische Rode Halve Maan, die een operationele rol speelt. Vandaag is er een grote behoefte aan meer humanitaire toegang. De hulp die vandaag Gaza binnengeraakt, is onvoldoende om aan de humanitaire noden tegemoet te komen. Extra grensovergangen zouden dus zeker in overweging moeten worden genomen.

Over de vernieling van de scholen, de eventuele financiering van de Vlaamse of de federale overheid en de Enabelprogramma's heeft de spreker geen exacte cijfers. Ze verwijst naar de cijfers over de vernieling van civiele infrastructuur die zij eerder gaf.

Met betrekking tot de gijzelaars speelt het ICRC een zeer belangrijke rol. Het uit eventuele vaststellingen bij de behandeling van de gijzelaars in de zogenaamde bilaterale confidentiële dialoog. Dat is een manier om zo veel mogelijk toegang te blijven krijgen tot alle mensen in nood. Het Rode Kruis veroordeelt ten stelligste het nemen van gijzelaars. Voor de vrijlating van gijzelaars wordt het akkoord gevolgd dat gesloten is tussen de verschillende partijen en wordt zo veel mogelijk getracht het vrijlaten van de gijzelaars op een veilige manier te faciliteren. De betrokken partijen worden opgeroepen om het ICRC toegang te verlenen tot de gijzelaars.

De evacuatie van een ziekenhuis is een bijzonder complexe operatie. Dat vergt de nodige tijd en daarom wordt gevraagd om tijdig te waarschuwen. De spreker benadrukt de humanitaire impact van dergelijke evacuaties². Mensen in een hospitaal zijn immers vaak mensen die zeer moeilijk kunnen vluchten.

Bij de grensovergang in Rafah is de Egyptische Rode Halve Maan de enige organisatie die een rol speelt om vanuit Egypte de doorgang van medicijnen logistiek te faciliteren. Aan de andere kant van de grensovergang zijn er de Palestijnse Rode Halve Maan en het ICRC die die goederen ontvangen en de verdeling voor de VN-instanties mee faciliteren. Er is aan negen hospitalen medicijnen geleverd. De toevoer van medicijnen mag zeker nog toenemen.

Sofie De Jaeger wijst erop dat er enorm veel noden zijn. Het gaat van basisnoden tot de effectieve bescherming van mensen, het respecteren van het internationaal

¹ [Childhood in Rubble: The Humanitarian Consequences of Urban Warfare for Children \(icrc.org\)](https://www.icrc.org/en/document/childhood-in-rubble-the-humanitarian-consequences-of-urban-warfare-for-children)

² [Conflict te Israël en de Palestijnse Bezette Gebieden | Rode Kruis](https://www.icrc.org/en/document/conflict-in-israel-and-the-palestinian-occupied-territories)

humanitair recht over onder andere het gevangennemen van mensen, de gijzelaars enzovoort. Er kan absoluut nog meer hulp geboden worden.

Een Vlaamse bijdrage is zeker mogelijk. De publieke fondsenwerving van Rode Kruis-Vlaanderen gaat naar het ICRC. Andere organisaties ondersteunen de Palestijnse Rode Halve Maan via een facilitering van de eigen nationale vereniging. De Duitse overheid steunt de Palestijnse Rode Halve Maan bijvoorbeeld via het Duitse Rode Kruis. Naast de gangbare VN-kanalen is het Rode Kruis ook lokaal bijzonder actief.

Wat de betrokkenheid van het ICRC bij ziekenhuizen betreft, geeft de spreker het voorbeeld van het Al Shifaziekenhuis waarmee het ICRC in contact staat, maar waarvoor het niet de eindverantwoordelijkheid heeft over het beheer. Bij andere ziekenhuizen heeft het ICRC wel de operationele leiding. Het ICRC kan geen uitspraken doen over tunnels onder dat ziekenhuis.

Sofie De Jaeger besluit dat het ICRC en zijn partners wel degelijk een impact hebben op het terrein en zo veel mogelijk mensen in nood helpen.

6.4. Antwoord van Claudio Francavilla

Claudio Francavilla wijst erop dat 1,9 van de 2,3 miljoen Gazanen ontheemd zijn: zij zijn van het noorden naar het zuiden gegaan en hebben zich verder binnen het zuiden verplaatst. In het zuiden is de bevolkingsdichtheid verdubbeld in wat al een zeer dichtbevolkt gebied was, het is een van de dichtst bevolkte gebieden ter wereld. Hij gaat in op de problemen met de evacuatie. De Israëli's verspreiden flyers met daarop de districten die de bevolking moet ontruimen omdat ze zullen worden gebombardeerd. Die informatie komt echter niet overeen met het internetsysteem met QR-codes, zodat sommigen toch terechtkomen in een gebied dat vervolgens wordt gebombardeerd.

Ook zijn er het trauma en de stress bij mensen die hun huis of familie verloren hebben. Er is een ongezien aantal gewonden, maar geen ziekenhuizen waar ze kunnen worden behandeld, ofwel ziekenhuizen zonder medicijnen, proper water of elektriciteit. In één gruwelijk geval stierven pasgeboren baby's in couveuses omdat er geen elektriciteit was en men het ziekenhuis had moeten evacueren. Ziekenhuizen hebben een beschermde status volgens het internationaal humanitair recht. Zelfs een beetje schade aan een ziekenhuis kan zorgen voor veel ellende bij de patiënten. Ze kunnen die beschermde status verliezen als ze worden gebruikt voor vijandelijke daden, maar pas na een waarschuwing, nadat er tijd werd gegeven om fatsoenlijk te evacueren en als alle andere mogelijkheden zijn uitgeput. Zelfs met al die voorzorgsmaatregelen kunnen aanvallen als illegaal worden beschouwd als ze in het wilde weg en disproportioneel zijn.

Het Israëli'sche leger beweert dat Hamas ziekenhuizen gebruikt als terreurinfrastructuur. Human Rights Watch heeft die bewering niet kunnen bevestigen. Er zijn alleen enkele gevallen uit het verleden bekend van munitie, opgeslagen op plaatsen waar er burgers waren.

Als commissieleden kritiek willen spuien op Hamas en de Palestijnse Autoriteit, mogen ze dat gerust doen. Het is geenszins zijn bedoeling om Hamas te verdedigen. Zijn organisatie heeft talrijke rapporten en persmededelingen gepubliceerd waarin ze de alomtegenwoordige martelingen en onderdrukking door de Palestijnse machtshebbers documenteerde. In de Palestijnse gebieden is protest verboden. De mensenrechten worden er geschonden. Dat moet worden veroordeeld. Men moet er rekening mee houden dat op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza cruciale elementen ontbreken die een staat maken. Er is een reden waarom ze bezette gebieden worden genoemd: veel functies die normaal gezien door een soevereine

staat zouden moeten worden uitgeoefend, worden niet uitgeoefend door de Palestijnse autoriteiten. Daarbij komt nog het apartheidssysteem dat er is geïnstalleerd.

Op de vraag over een mogelijke evacuatie van de Gazanen naar Egypte antwoordt de spreker dat mensen dwingen om elders te gaan wonen zonder hun het recht te geven om terug te keren, een oorlogsmisdad is. Wie dat steunt, loopt het risico op medeplichtigheid. Men zal begrijpen dat het Palestijnse volk om historische redenen niet echt openstaat voor een verdere gedwongen migratie. 70 procent van de Gazanen zijn vluchtelingen of nakomelingen van de vluchtelingen van 1948. Hen wordt een terugkeer volgens internationaal recht geweigerd.

Claudio Francavilla benadrukt dat zijn organisatie altijd al heeft gewezen op de twee maten en twee gewichten van de EU, en niet alleen voor de situatie in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever. De EU-reactie op het conflict in Oekraïne is op veel vlakken voorbeeldig geweest: oorlogsmisdaden werden meteen veroordeeld, inspanningen werden opgedreven om ervoor te zorgen dat men zich zou moeten verantwoorden voor die misdaden, er was steun voor het Internationaal Strafhof, dat op één jaar tijd arrestatiebevelen uitvaardigde, en de EU nam binnen de VN het voortouw om een speciale rapporteur voor Rusland te laten benoemen. Ook was er de ongeziene beslissing om Oekraïne ook militair te steunen. Hoeveel vergelijkbare dingen heeft de EU gedaan als het gaat over Gaza? Conflicten zijn natuurlijk nooit vergelijkbaar, maar dit gaat over vasthouden aan principes. De EU roept de internationale gemeenschap op om in de VN de agressie van Rusland te veroordelen omdat de EU staat voor internationaal recht en mensenrechten, en Rusland die principes schendt, maar wat is de reactie van de EU geweest in het licht van de gruwelen in Gaza?

De spreker gaat vervolgens in op het propaganda-argument. Als men juiste dingen zegt die vervolgens gebruikt worden voor Hamaspropaganda, dan kan het toch niet de bedoeling zijn om verkeerde uitspraken te gaan doen zodat Hamas ze niet zou kunnen misbruiken voor propagandadoeleinden. Helaas worden de media tegenwoordig overspoeld met fake news. Men moet zijn bronnen dus zeer voorzichtig kiezen.

Antisemitisme kan niet streng genoeg worden veroordeeld. Er is niets meer weezinwekkend en dom dan een willekeurige Joodse persoon, die misschien een tegenstander is van wat de Israëliëse regering aan het doen is, fysiek of verbaal aanvallen wegens de daden van de Israëliëse regering. Er is een meer uitgebreid rapport van Human Rights Watch op komst daarover. Het is belangrijk om antisemitisme in Europa tegen te gaan, en dat geldt ook voor islamofobie.

De vraag werd opgeworpen hoe er kan worden onderhandeld met een organisatie die de vernietiging van Israël nastreeft. Aangezien de spreker geen vredes- of conflictbemiddelaar is, vindt hij het niet zijn rol om daarvoor een oplossing te vinden. Wel wijst hij erop dat er polarisatie aan beide zijden is. Er zijn Israëliëse regeringsleden die niet willen dat Palestina bestaat. Palestijnen werden dieren genoemd. Sommigen achten alle Palestijnen verantwoordelijk voor wat is gebeurd. Sommige mensen houden er bepaalde denkbeelden op na en gaan daarnaar handelen, met verschrikkelijke misdaden als gevolg. Maar wat draagt Gaza tot puin herleiden en de bevolking enorm doen lijden bij tot het wegvagen van Hamas? Als men iedereen wil doden die mogelijk gelinkt is aan Hamas, hoeveel burgers zou men daarvoor dan moeten doden? Hoe zullen de overlevenden zich dan voelen? Zullen ze bereid zijn een vredesakkoord af te sluiten? Men moet zich afvragen hoe men zich zou voelen als een familielid onder het puin ligt, hoe men zich zou voelen als men zelf in die openluchtgevangenis zou zitten.

Persoonlijk vindt Claudio Francavilla het ontmenselijken van minstens een deel van de bevolking een van de belangrijkste problemen. Er is geen duidelijke juris-

prudentie over de vraag hoeveel Palestijnen er mogen worden gedood om te bepalen of een aanval gerechtvaardigd is, maar dat zo'n vraag überhaupt wordt gesteld, moet tot nadenken stemmen. De spreker verwijst naar een tegenargument, waar hij het niet noodzakelijk mee eens is: als Palestijnen een ziekenhuis in Tel Aviv zouden bombarderen omdat een Israëliisch generaal daar aanwezig is, zou men de proportionaliteitsvraag niet stellen, maar die daad meteen veroordelen als een onaanvaardbare terroristische daad. Misschien is er daar ook sprake van twee maten en twee gewichten. De spreker gebruikt dit voorbeeld om aan te geven dat mensen verschillend denken en om te reflecteren over de dubbele standaarden in hun mindset.

De spreker verduidelijkt dat hij Israël nooit een apartheidsstaat heeft genoemd. Zo'n staat bestaat niet, net zomin als een oorlogsmisdadenstaat of martelingenstaat bestaat. Apartheid is een misdaad. Het kan niet als adjectief worden gebruikt. Wel hebben de Israëliische autoriteiten de misdaad tegen de menselijkheid begaan die apartheid is, zoals gedefinieerd in het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof en de VN-conventies. Er is een lijvig rapport van zijn organisatie waarin dat wordt geconcludeerd. Die conclusie wordt gedeeld door Amnesty International, door gerespecteerde Israëliische mensenrechtengroeperingen zoals B'Tselem en Yesh Din, door Palestijnse groeperingen, door VN-experts en vele anderen. Op het einde van 2022 heeft het Internationaal Strafhof via een resolutie van de Algemene Vergadering van de VN de opdracht gekregen om de juridische implicaties van de bezetting te onderzoeken. Mogelijk zal ook het Hof een uitspraak doen over de apartheidskwestie.

Verder wijst Claudio Francavilla erop dat de VS, de beste bondgenoot van Israël, gerichte sancties overweegt als antwoord op het geweld van de Israëliische kolonisten op de Westoever.

Wanneer er aan deze situatie een einde zal komen, hangt af van de vraag of de internationale gemeenschap de moed zal hebben om de werkelijkheid onder ogen te zien en iedereen duidelijk te maken dat men zich voor een rechtbank zal moeten verantwoorden voor de begane oorlogsmisdaden. Voor sommige kwesties is er inderdaad verder onderzoek nodig. Het is aan het Internationaal Strafhof om dat onderzoek te doen en te bepalen of er proportionaliteit was en of er oorlogsmisdaden zijn begaan. De spreker hoopt dat de Vlaamse resoluties daar ondubbelzinnig toe zullen oproepen.

Op de tegenwerpingen van sommigen dat hij al te veel focuste op misdaden begaan door Israël, antwoordt Claudio Francavilla dat hij het standpunt van Human Rights Watch over wat er op 7 oktober is gebeurd, heel duidelijk heeft gemaakt. Hij hoopt dat men daarvan akte heeft genomen. Zijn organisatie focust op de reactie van de internationale gemeenschap op de door mensen veroorzaakte humanitaire catastrofe en oorlogsmisdaden in Gaza omdat ze vindt dat de EU-reactie erg eenzijdig is geweest. Het is dus zijn rol om het evenwicht te herstellen en de EU-instellingen te doen toegeven dat beide zijden oorlogsmisdaden begaan hebben en dat er rechtvaardigheid en aansprakelijkheid moet zijn ter zake. Het vooruitzicht op dat laatste zou een rol moeten kunnen spelen in wat hierna komt. Als misdaden onbestraft en grieven onbeantwoord blijven, is het immers moeilijk om tot een duurzame vrede te komen, besluit de spreker.

7. Replieken

Orry Van de Wauwer vraagt aan Chris De Cock of artikel 51.5 geschonden is.

Chris De Cock stelt dat Israël heel wat zal moeten rechtvaardigen na het conflict, onder andere of er sprake geweest is van niet-onderscheidende aanvallen. Hij denkt dat daar zeer terechte vragen over kunnen worden gesteld. De mate waarin

artikel 51 effectief bepalend zal zijn, zal allicht blijken wanneer de hoofdaanklager zijn zaak zal pleiten bij de Kamer van berechting van het Internationaal Strafhof. Een van de hoofdzaken zal zijn om een zaak te maken over de collaterale schade die immens is. De professor beschikt niet over de informatie. Hij kan er dus momenteel geen antwoord op geven.

Deelt hij de bezorgdheid dat er mogelijk sprake is van niet-onderscheidende aanvallen? Het antwoord daarop luidt ondubbelzinnig ja. Maar net zoals dat het geval was bij de militaire operaties in het voormalige Joegoslavië, bijvoorbeeld de Gotovinazaak, waar het tribunaal met veel moeite nagegaan is in welke mate er sprake was van disproportionele aanvallen, heeft het tribunaal ook gezegd dat men voor elk van de aanvallen individueel moet kunnen nagaan welke militaire objectieven er waren en of die principes (voorzorgen en proportionaliteit) al dan niet gerespecteerd werden. Het tribunaal heeft een uitgebreide rechtspraak met betrekking tot die niet-onderscheidende aanvallen. Chris De Cock deelt het standpunt dat artikel 51.5 van toepassing is en dat Israël met bijzonder gegronde argumenten zal moeten komen om uit te leggen waarom de collaterale schade die het gevolg is van aanvallen die het uitgevoerd heeft op militaire objectieven, geen niet-onderscheidende aanvallen zouden zijn.

Onno Vandewalle haalt aan dat Israël voor een deel van de aanvallen zijn bewijsstukken al aangevoerd heeft. De officiële woordvoerder van de IDF zegt zelf dat er honderd tot vierhonderd mensen vermoord zijn om één Hamascommandant te vermoorden bij het bombardement op het Jabaliavluchtelingenkamp. Kan men dan nu al niet zeggen op basis van de huidig aangeleverde bewijsstukken door het Israëlische leger dat er sprake is van disproportioneel geweld tegenover de Palestijnse burgers?

Chris De Cock herhaalt de vraag: zouden honderd burgerslachtoffers eventueel het uitschakelen van één Hamasleider kunnen rechtvaardigen? Hij verwijst opnieuw naar de Gotovinazaak waar het Joegoslaviëtribunaal geoordeeld heeft dat mogelijk aanzienlijke collaterale schade niet noodzakelijk een schending van het humanitair recht is. De te verwachten collaterale schade mag niet buitensporig zijn. Chris De Cock kan niet beantwoorden hoe een rechtbank die materie zou benaderen. Hij kan alleen meegeven dat de rechtspraak van het Joegoslaviëtribunaal aangaande heeft dat aanzienlijke collaterale schade niet noodzakelijk buitensporig is als het militaire voordeel van die specifieke aanval die collaterale schade zou kunnen rechtvaardigen.

Hij benadrukt dat hij alle burgerslachtoffers betreurt, hij geeft louter duiding over het juridische element.

Claudio Francavilla vult aan dat er in het begin al gezegd is dat het gebruik van explosieve wapens in dichtbevolkte gebieden het risico op onwettige aanvallen verhoogt. Ze zijn niet noodzakelijk onwettig, maar het verhoogt wel het risico op burgerslachtoffers. Het is een keuze om die aanvallen uit te voeren. Wie die aanvallen goedkeurt, neemt het risico dat ze onwettig zijn.

Een tweede punt is dat Human Rights Watch heel veel aanvallen die onwettig lijken, gedocumenteerd heeft. Ze hebben opgeroepen tot een onderzoek van die misdaden omdat het mogelijk oorlogsmisdaden zijn.

Tot slot geeft de *voorzitter* mee dat de twee ingediende voorstellen van resolutie op 12 december verder besproken worden en dat er dan ook over gestemd zal worden.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Annick LAMBRECHT
Sofie JOOSEN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CERF	Central Emergency Response Fund
DGE	Directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FIT	Flanders Investment & Trade
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDF	Israel Defense Forces
IFCR	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
ngo	Niet-gouvernementele organisatie
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
UGent	Universiteit Gent
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
VUB	Vrije Universiteit Brussel
WGO	Wereldgezondheidsorganisatie